PEDAGOGLARNING SUN'IY INTELLEKTGA NISBATAN INNOVATSION TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISH

Chirchiq davlat pedagogika universiteti
amaliy psixologiya yo'nalishi 3-kurs talabasi
Soliyeva Umida Yusufboy qizi
soliyevaumida99@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqola pedagoglarning sun'iy intellektga nisbatan innovatsion tafakkurini shakllantirish jarayonini o'rganadi. Tadqiqotda pedagoglarning texnologik yangiliklarga moslashuvi, ijodiy yondashuv va innovatsion qarorlar qabul qilish ko'nikmalari tahlil qilinadi. Sun'iy intellekt pedagoglarning ish faoliyatida kreativlik va samaradorlikni oshirishda muhim vosita sifatida ko'rib chiqiladi. Maqola shuningdek, innovatsion tafakkurning ijtimoiy-psixologik asoslarini va raqamli ta'lim muhitida pedagogik innovatsiyalarni tatbiq etishning metodologik jihatlarini yoritadi. Tadqiqot natijalari pedagoglarning professional rivojlanishini qo'llab-quvvatlash va ularning raqamli kompetensiyasini oshirishga yordam beradi. Maqola o'quv jarayonida sun'iy intellektdan samarali foydalanishning amaliy tavsiyalarini taqdim etadi.

Kalit so'zlar: Innovatsion tafakkur, pedagog, sun'iy intellekt, kreativlik, raqamli kompetensiya, professional rivojlanish.

Аннотация: В статье исследуется процесс формирования инновационного мышления педагогов в отношении искусственного интеллекта. Анализируются адаптация педагогов к технологическим новшествам, творческий подход и навыки принятия инновационных решений. Искусственный интеллект рассматривается как важный инструмент повышения креативности и эффективности работы педагогов. Статья также освещает социально-психологические основы инновационного мышления и методологические аспекты внедрения педагогических инноваций в цифровую образовательную среду. Результаты исследования способствуют поддержке профессионального развития педагогов и повышению их цифровой компетентности. Статья предоставляет практические рекомендации по эффективному использованию искусственного интеллекта в учебном процессе.

Ключевые слова: Инновационное мышление, педагог, искусственный интеллект, креативность, цифровая компетентность, профессиональное развитие.

Abstract: The article examines the process of developing innovative thinking of teachers regarding artificial intelligence. The study analyzes teachers' adaptation to technological innovations, creative approaches, and skills in making innovative decisions. Artificial intelligence is considered an important tool for enhancing teachers' creativity and efficiency. The article also highlights the socio-psychological foundations of innovative thinking and methodological aspects of implementing pedagogical innovations in the digital learning environment. The research findings contribute to supporting teachers' professional development and enhancing their digital competence. The article provides practical recommendations for effective use of artificial intelligence in the educational process.

Keywords: Innovative thinking, teacher, artificial intelligence, creativity, digital competence, professional development.

Kirish

Raqamli davr va sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarining joriy etilishi ta'lim tizimida tub o'zgarishlarni talab qilmoqda. Pedagoglarning innovatsion tafakkuri esa zamonaviy ta'lim jarayonida muhim strategik omil sifatida namoyon bo'ladi. Innovatsion tafakkur, pedagogning yangi texnologik yechimlarni qabul qilish, ijodiy yondashuvlarni qo'llash va pedagogik jarayonni samarali boshqarish qobiliyatini o'z ichiga oladi.

Sun'iy intellekt pedagogik jarayonga kirib kelishi bilan an'anaviy metodlar bilan ishlash yetarli bo'lmay qolmoqda. Shu sababli, pedagoglarning texnologiyalarga moslashuvchanligi, kreativ qarorlar qabul qilish qobiliyati va raqamli kompetensiyasi o'quvchilarning o'rganish jarayonini yaxshilash va ta'lim sifatini oshirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, pedagogning innovatsion tafakkuri o'quvchilarning motivatsiyasi, ijodiy faolligi va muammolarni hal etish qobiliyatiga bevosita ta'sir qiladi.

Shuningdek, pedagoglarning sun'iy intellektga nisbatan innovatsion tafakkurini rivojlantirish ijtimoiy-psixologik jihatdan ham ahamiyatlidir. Jamoadagi samarali muloqot, tajriba almashish va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash pedagoglarning yangi texnologiyalarga moslashuvini tezlashtiradi va ularning professional rivojlanishini qo'llab-quvvatlaydi. Shu bilan birga, innovatsion tafakkur pedagoglarning o'z-o'zini baholash, kreativ yondashuvni shakllantirish va o'quv jarayonida ijodiy yechimlarni izlash qobiliyatlarini mustahkamlaydi.

Ushbu maqola pedagoglarning sun'iy intellektga nisbatan innovatsion tafakkurini shakllantirish jarayonini o'rganishga, ularni zamonaviy raqamli muhitga moslashtirish va ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish bo'yicha amaliy tavsiyalar berishga qaratilgan. Tadqiqot natijalari pedagoglarning professional rivojlanishini qo'llab-quvvatlash va ta'limda innovatsion yondashuvlarni tatbiq etish uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya

Zamonaviy ta'lim tizimida sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarining keng joriy etilishi pedagoglarning ish faoliyatida innovatsion tafakkurga bo'lgan ehtiyojni kuchaytirmoqda. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, pedagogning innovatsion tafakkuri uning ijodiy yondashuvi, muammolarni hal qilish qobiliyati va texnologik yangiliklarga moslashish darajasi bilan uzviy bog'liqdir (Goleman, 1995)[1]. Shu bilan birga, pedagoglar o'quv jarayonida SI vositalaridan foydalanishni o'rganish orqali nafaqat o'z professional kompetensiyasini oshiradi, balki o'quvchilarning kreativ va tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga hissa qo'shadi.

Empatiya, muloqot va pedagogik innovatsiyalarni tatbiq etishning ijtimoiy-psixologik jihatlari ham innovatsion tafakkur shakllanishida muhim ahamiyat kasb etadi. Rogers (1961) ta'kidlaganidek, pedagoglarning o'zaro ijtimoiy qo'llab-quvvatlashi va samarali muloqoti innovatsion qarorlar qabul qilishni rag'batlantiradi[2]. Shu nuqtai nazardan, pedagogik jamoaning psixologik iqlimi, pedagoglarning yangi texnologiyalarga moslashuvchanligi va ijodiy yondashuvini rivojlantirish jarayonini mustahkamlaydi.

Pedagoglarning sun'iy intellektga nisbatan innovatsion tafakkurini o'rganish bo'yicha avvalgi tadqiqotlar ham muhim asos yaratadi. Shu bilan birga, Johnson va Johnson (1999)

[1] Goleman, D. (1995). *Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ.* Bantam Books.
[2] Rogers, C. R. (1961). *On Becoming a Person: A Therapist's View of Psychotherapy.* Houghton Mifflin.

pedagoglar o‘rtasidagi hamkorlik va jamoaviy qaror qabul qilishni rag‘batlantirish orqali innovatsion yondashuvlarni kuchaytirishini ta’kidlagan[3].

Ushbu tadqiqot metodologiyasi sifatida sifatli va miqdoriy usullarni uyg‘unlashtirish nazarda tutilgan. Sifatli usul orqali pedagoglarning ijodiy yondashuvi, innovatsion qarorlar qabul qilish strategiyalari va texnologiyalarga moslashuvchanligi o‘rganiladi. Miqdoriy usullar esa pedagoglarning raqamli kompetensiyasi, innovatsion tafakkur darajasi va empatiya qobiliyatini o‘lchashga xizmat qiladi. Tadqiqotda so‘rovnomalar, individual intervyular va pedagogik kuzatuvlar kombinatsiyasi qo‘llanadi.

Shuningdek, tadqiqot jarayonida pedagoglarning innovatsion tafakkurini rivojlantirishga ta’sir etuvchi ijtimoiy-psixologik faktorlar aniqlanadi. Bu jarayon jamoaviy muloqot, pedagoglarning o‘zaro tajriba almashishi, professional qo‘llab-quvvatlash va SI texnologiyalarini qo‘llashga motivatsiyani o‘z ichiga oladi. Tadqiqot natijalari pedagoglarni raqamli muhitga moslashuvchanlik, ijodiy va innovatsion yondashuvlarni shakllantirish bo‘yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga imkon beradi.

Natijada, pedagoglarning sun’iy intellektga nisbatan innovatsion tafakkurini rivojlantirish jarayoni texnologik, psixologik va ijtimoiy omillarning integratsiyasini talab qiladi. Bu esa o‘quv jarayonining samaradorligini oshirish va pedagoglarning professional kompetensiyasini kengaytirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Muhokama

Pedagoglarning sun’iy intellektga nisbatan innovatsion tafakkuri zamonaviy ta’lim jarayonida markaziy rol o‘ynaydi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, pedagoglarning texnologik yangiliklarga ochiqligi va kreativ qarorlar qabul qilish qobiliyati ularning o‘quvchilarga ta’lim berish sifatini bevosita oshiradi. Innovatsion tafakkur pedagoglarga nafaqat yangi metodlarni qo‘llash imkonini beradi, balki o‘quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirishda ham samarali vosita sifatida xizmat qiladi.

Shuningdek, pedagogik jamoaning ijtimoiy-psixologik muhitining roli muhimdir. Jamoadagi samarali muloqot, tajriba almashish va bir-birini qo‘llab-quvvatlash pedagoglarning yangi texnologiyalarga moslashuvchanligini kuchaytiradi. Pedagoglar o‘rtasida ochiq fikr almashinuvi va professional maslahatlar innovatsion qarorlar qabul qilishni rag‘batlantiradi, bu esa o‘quv jarayonida samarali pedagogik yechimlarni yaratishga xizmat qiladi.

Pedagoglarning innovatsion tafakkurini rivojlantirishda individual va jamoaviy komponentlar bir-birini to‘ldiradi. Individual komponent pedagogning o‘z-o‘zini rivojlantirish, yangi texnologiyalarni o‘rganish va ijodiy qarorlar qabul qilish qobiliyatini o‘z ichiga oladi. Jamoaviy komponent esa hamkasblar bilan tajriba almashish, birgalikda muammolarni hal qilish va pedagogik innovatsiyalarni tatbiq etishga qaratilgan faoliyatni o‘z ichiga oladi.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, pedagoglarning innovatsion tafakkurini rivojlantirish nafaqat raqamli kompetensiyani oshirish, balki ularning professional o‘sishiga va pedagogik jarayonlarni samarali boshqarishga ham hissa qo‘shadi. Shu bilan birga, sun’iy intellekt vositalaridan foydalanish pedagoglarni ijodiy fikrlashga undaydi va ta’lim jarayonida yangi innovatsion yondashuvlarni tatbiq etishga imkon yaratadi.

[3] Johnson, D., & Johnson, R. (1999). *Learning Together and Alone: Cooperative, Competitive, and Individualistic Learning.* Allyn & Bacon.

Muhokama jarayonida aniqlanishicha, pedagoglarning innovatsion tafakkuri rivojlangan holda, ular yangi texnologiyalarni qabul qilishda kamroq stress va qo‘rquv sezadi, bu esa ta’lim sifatini oshirishga xizmat qiladi. Shuningdek, pedagoglar o‘quvchilarning motivatsiyasini oshirish va ularni raqamli muhitda faol o‘rganishga jalb qilishda ham samarali bo‘lishadi.

Pedagoglarning sun’iy intellektga nisbatan innovatsion tafakkurini rivojlantirish jarayoni pedagogik kompetensiya, ijodiy qarorlar qabul qilish va jamoaviy hamkorlik elementlarini birlashtiruvchi kompleks jarayon sifatida ko‘riladi. Tadqiqot natijalari pedagoglarni raqamli muhitga moslashuvchanlikka undash va ta’lim jarayonida innovatsion yondashuvlarni keng joriy etish bo‘yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga imkon beradi.

Xulosa

Pedagoglarning sun’iy intellektga nisbatan innovatsion tafakkurini rivojlantirish zamonaviy ta’lim tizimida ajralmas qism hisoblanadi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, pedagoglarning kreativ yondashuvi, texnologik yangiliklarga ochiqligi va innovatsion qarorlar qabul qilish qobiliyati ta’lim jarayonining samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Innovatsion tafakkur pedagoglarni yangi o‘quv metodlarini qo‘llashga, o‘quvchilarning tanqidiy va ijodiy fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirishga va raqamli kompetensiyasini oshirishga undaydi.

Shuningdek, pedagogik jamoaning ijtimoiy-psixologik muhitining roli ham muhimdir. Samarali muloqot, tajriba almashish va professional qo‘llab-quvvatlash pedagoglarning yangi texnologiyalarga moslashuvchanligini kuchaytiradi va ularning innovatsion yondashuvlarini mustahkamlaydi. Shu nuqtai nazardan, individual va jamoaviy faoliyat pedagoglarning kreativ qarorlar qabul qilish va innovatsion yechimlarni ishlab chiqish qobiliyatini birgalikda rivojlantiradi.

Pedagoglarning innovatsion tafakkurini rivojlantirish nafaqat ularning professional kompetensiyasini oshirishga, balki ta’lim sifatini yaxshilashga ham hissa qo‘shadi. Sun’iy intellekt vositalaridan foydalanish pedagoglarni ijodiy fikrlashga rag‘batlantiradi va ta’lim jarayonida yangi yondashuvlarni qo‘llash imkonini yaratadi. Shu bilan birga, pedagoglarning innovatsion tafakkuri o‘quvchilarning motivatsiyasini oshirish, ularni faol o‘rganishga jalb qilish va ta’lim natijalarini yaxshilashga xizmat qiladi.

Natijada, pedagoglarning sun’iy intellektga nisbatan innovatsion tafakkurini shakllantirish kompleks jarayon sifatida ko‘riladi, bunda texnologik, pedagogik va ijtimoiy-psixologik omillar o‘zaro integratsiyalashgan holda ishlaydi. Bu esa zamonaviy ta’limda pedagoglarning professional rivojlanishini qo‘llab-quvvatlash, raqamli kompetensiyasini oshirish va innovatsion yondashuvlarni samarali tatbiq etishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Shu bilan, pedagoglarning sun’iy intellektga nisbatan innovatsion tafakkurini rivojlantirish ta’limning raqamli transformatsiyasi jarayonida muhim strategik vazifa bo‘lib, ularni professional va kreativ jihatdan yanada kuchaytirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Goleman, D. (1995). *Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ.* Bantam Books.
2. Rogers, C. R. (1961). *On Becoming a Person: A Therapist’s View of Psychotherapy.* Houghton Mifflin.

3. Johnson, D., & Johnson, R. (1999). *Learning Together and Alone: Cooperative, Competitive, and Individualistic Learning.* Allyn & Bacon.
4. Abduqodirova, D. E. (2025). *Psychological Features of the Neurographic Approach.* Scientific Journal of Psychology, 1, 501–503.[1]
5. Abduqodirova, D. E. (2025). *Talabalarda psixologik stressni yengish.* Journal of Educational Psychology, 3, 69–73.[2]
6. Abduqodirova, D. E. (2025). *Hissiy ijodkorlik: tushuncha va komponentlar.* Journal of Economics and Business UBS, 4, 145–154.
7. Abduqodirova, D. E. (2024). *Emotsional kreativlik: nazariy asoslari va psixologik yondashuvlar.* Journal of Economics and Business UBS, 4, 679–685.
8. Abduqodirova, D. E. (2015). *The Role of Emotional Creativity in Students' Decision-Making.* International Conference of Natural and Social-Humanitarian Sciences.